

hvor Forklaringens Afgivelse for Retten vilde være forbunden med store Ulemper for Retten eller være meget tidtagende eller „sehr zeitraubend“, som det hedder paa Tydsk, saa veed jeg strax, hvad Kløkken er slaaet, saa veed jeg, at man ikke tænker paa at gennemføre Umiddelbarhedsprincipet for Alvor. En Undtagelse af denne Natur findes ikke i det foreliggende Udkast, det har man netop med Forsæt udeladt. Det bør aldrig, naar man for Alvor vil gennemføre Umiddelbarhedsprincipet, være nok til, at Vidneforklaringer ikke skulle optages umiddelbart for den dømmende Ret, at dette vil være forbundet med Ulemper eller Tidstab for Retten eller deslige. Derimod er der andre Undtagelser, som man ikke kan undlade at tage Hensyn til, nogle, som det er ligefrem nødvendigt at tage med, andre, som det er hensigtsmæssigt at tage med, og jeg tror ikke, at det foreliggende Udkast i den Retning gaar videre, end det behøves. Nogle Undtagelser er man nødt til at tage Hensyn til, nemlig saadanne Undtagelser, der dikteres af Hensynet til, at Vidnerne ere langt borte. Det er jo et underordnet Spørgsmaal, ved hvormange Mil man vil sætte Grænsen i saa Henseende, og er der Nogen her, som ønsker at strække Forpligtelsen videre, end Udkastet gjør, skal jeg være meget villig til at gaa den Vej, thi det er den, jeg principielt helst vil gaa, og i saa Henseende ønsker jeg kun at gaa af Veien for det, som man maatte anse for uoverstigelige praktiske Vanskeligheder. Men naturligtvis er der visse Grænser, man ikke kan overskride, og navnlig er der en Grænse, man er nødt til at respektere, og det er Landegrænsen, thi vi mangle Magt til at gennemføre, at en Person, der opholder sig udenfor Landets Grænse, skal møde her. Dernæst maa man respektere Sygdom og den Slags Omstændigheder eller fysiske Hindringer, der kunde medføre, at den Vedkommende ikke giver Møde, og endelig tror jeg, at det er forsvareligt og ikke kan betragtes som Brud paa Principet, at man admitterer at afhøre Vidner for en delegeret Dommer eller en Underdommer, hvor der kun er Tale om Bispørgsmaal, ikke om Hovedsaktia i Processen, men om Omstændigheder af mere accessorisk Betydning. Der vil man med Sandhed kunne sige, at de Ulemper, der ere forbundne med, at Vidnerne eller Parterne skulle give Møde for Retten, ikke ville staa i tilstrækkeligt Forhold til det Udbytte, man vil faae af, at de møde frem til personlig Afhørelse. Jeg tror derfor ikke, at man kan sige, at det foreliggende Udkast opstiller saa mange Undtagelser fra Umiddelbarhedsprincipet, at det i Virkeligheden ikke gennemfører det. Jeg tror, man maa sige, at, dersom en Lov, lydende som Lovudkastet, kom ud, og dersom den blev overholdt loyalt — uden det vil ingen Lov have den Virkning, man ønsker den skal have — vilde det virkelig blive det Normale, at Bevisførelsen finder Sted for den dømmende Ret med fuld

Afgang til at udsørge og høre Parter og Vidner og til strax paa Stedet at stille de til Sagens Oplysning fornødne Spørgsmaal til disse Personer eller mellem dem indbyrdes. De Undtagelser, der stilles op, hvile kun paa Hensigtsmæssighedsbetragtninger, og der er ingen af dem, efter min Mening, der har en saadan principiel Karakter, at der skulde være Noget i Veien for, at man kunde gaa ind paa forskellige Ændringer i den Retning, navnlig Ændringer i Retning af at ustrække Mødepligten. Man har fremhævet en enkelt af disse Undtagelser, som man har ment skulde være særlig betænkelig, nemlig den, at Parternes Vedtagelse i saa Henseende skulde have Betydning; det tror jeg alligevel ikke, at man med Føie kan sige; men forresten vil jeg strax bemærke, at jeg for mit Vedkommende ikke sætter saa overordentlig stor Pris derpaa. Er det Noget, man anser for at være i særlig Grad betænkeligt, skal jeg ikke have saa overordentlig Meget imod, at man stryger det. Jeg finder imidlertid, at praktiske Hensigtsmæssighedsgrunde kunde tale for at beholde denne Undtagelse, og jeg ser ikke, at der i principiel Henseende er noget Betænkeligt derved, thi man maa erindre, at hele Bevisførelsen finder ikke Sted for Andres Fornøielse end Parternes, og dersom Parterne ikke selv bryde sig om, at der skal gaas dybere i Sagen, end der kan naas ved, at man støtter sig til de skriftlige Vidneforklaringer, saa er det i den civile Proces vanskeligt at paavise nogen offentlig Interesse, der skulde kræve, at dette Parternes Ønske skulde tilside sættes. Det, der altsaa skal naas ved den hele Gjennemførelse af Umiddelbarhedsprincipet paa Bevisets Omraade, er, som jeg oftere har gjentaget, først og fremmest det, at den hele Forhandling kan faae et mere friskt og levende Indtryk og tillige blive grundigere, blive befriet for de besværende Baand, som ligge i, at Forklaringen optages skriftlig, tildels endog paa et andet Sted, og derefter senere skal benyttes under en Procedure, under hvilken den, der har afgivet Forklaringen, ikke længere er tilstede. Dette er netop en af de Fordele, som der skulde naas ved det nye System, og uden hvilken denne Lære om det frie Bevis, som man jo fra mange Sider har udtalt sig særdeles tilfreds med, ikke kan faae sin fulde Betydning. Men der er ogsaa en anden Grund, som kan anses herfor, og som jeg vil fremhæve. Foruden de andre Betragtninger, som jeg nys berørte, nemlig den større Grundighed og større Ansuelighed, der kan opnaas i Henseende til Beviset ved, at Vidner og Parter møde for den dømmende Ret, hvilket særlig blev udviklet og fremhævet af det ærede Medlem fra Viborg (Klein) igaaar, og som jeg derfor kan fritage mig fra at gaa ind paa, er der en anden Omstændighed, som ikke hidtil er blevet saa stærkt urgeret under disse Forhandlinger, og som jeg maa henlede Opmærksomheden paa, og det er det, at,